

ЗМІ та ін.) та науковців: юристів, психологів, педагогів, соціологів, економістів. Джерела цих недоліків слід шукати в кризових явищах, які переживає наше суспільство останні десятиріччя. Досить часто правова соціалізація підростаючого покоління не є керованою і потребує цілеспрямованого впливу на особистість підлітка для засвоєння соціально корисних норм і цінностей.

Список бібліографічних посилань

1. Яковенко С. І., Максимова Н. Ю., Мороз Л. І., Мороз Л. А. Злочинність неповнолітніх: причини, наслідки та шляхи запобігання : навч. посіб. Київ : Паливода А. В., 2006. 260 с.
2. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. Київ : Либідь, 2011. 520 с.
3. Юридична психологія : підручник / за заг. ред. О. М. Бандурки ; Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : Майдан, 2018. 684 с.

Отримано 14.02.2020

УДК 371.13

Валентина Олександрівна ТЮРІНА,

*професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор педагогічних наук, професор*

ФОРМУВАННЯ В МАЙБУТНІХ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ ГОТОВНОСТІ ДО РОБОТИ З ПРОФІЛАКТИКИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Показано, що готовність є інтегративною якістю особистості, психологічною основою якої є здатність і прагнення здійснювати якусь певну діяльність. Готовність до роботи з попередження насильства в сім'ї має базуватися на знаннях про насильство та про профілактичну роботу, на вміннях протидіяти насильству та попереджати його, на певних якостях особистості, до яких належить, зокрема готовність до роботи з попередження насильства в сім'ї. Означена готовність формується у відповідній діяльності і залежить від особливостей організації останньої.

На сьогодні однією з пекучих проблем, що потребує вивчення, є проблема насильства в сім'ї. Результати аналізу статистичних даних свідчать, що найбільша кількість тяжких правопорушень проти особистості відбувається саме в сфері сімейно-побутових відносин.

Провідну роль у роботі щодо попередження сімейних конфліктів та їх мирного вирішення покликані відігравати правоохоронні органи, які зобов'язані і мають можливість проводити з населенням профілактичну роботу, що спрямована на попередження насильства в сім'ї.

Проблема формування у курсантів як майбутніх працівників поліції готовності до професійної діяльності в різних сферах була предметом дослідження багатьох учених.

Проблему насильства в сім'ї розглядають у своїх роботах зарубіжні та вітчизняні спеціалісти різних галузей наук: юристи (Е. І. Скакунов, В. А. Туляков), психологи (І. Д. Бех, О. І. Захаров, О. Б. Орлов, О. О. Кочеміривська, З. Фройд, Е. Фромм, Е. Міллер, Л. Берковіц, М. Страус, Н. Блеклок), педагоги (Л. С. Нечепоренко, Н. Опухова, В. В. Радул, В. О. Тюріна, І. А. Хозраткулова, П. Д. Червоний), соціологи (А. А. Бессєдін, О. В. Бойко, В. М. Закірова, Р. Коллінз, Г. Паттерсон, Т. В. Шипунова) та інші дослідники. Насильство в сфері шлюбно-сімейних відносин з позицій конфліктології вивчалося А. Я. Анцуповим, А. Г. Здравомисловим, А. М. Ніколаєвською, Л. А. Петровською, Т. М. Титаренко, А. І. Шипіловим та ін.

Але оскільки вирішенням проблеми насильства в сім'ї правоохоронці почали займатися після введення в дію Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 р. [1], тобто порівняно недавно, то питання, пов'язані з профілактикою насильства в сім'ї, зокрема питання, щодо формування у курсантів як майбутніх офіцерів поліції готовності до роботи з попередження насильства в сім'ї, залишилися недостатньо розробленими.

Мета нашої роботи полягає в тому, щоб показати доцільність раціональної організації навчально-пізнавальної діяльності курсантів з метою формування у них готовності до роботи щодо попередження насильства в сім'ї.

На сьогодні проведення профілактичних заходів, спрямованих на попередження насильства в сім'ї, державою покладено, в основному на служби дільничних інспекторів поліції, служби кримінальної поліції у справах неповнолітніх, куди в більшості випадків звертаються потерпілі від насильства в сім'ї. Робота цих служб, в основному, орієнтована на виявлення фактів насильства в сім'ї та покарання насильників, інші ж установи (кризові центри й центри медико-соціальної реабілітації) займаються нівелюванням наслідків насильства, що вже скоєно.

Отже, вирішення проблеми насильства в сім'ї орієнтовано в основному на усунення наслідків насильства, тобто спрямовано на здійснення вторинної та третинної профілактики.

Але, на нашу думку, для того, щоб зменшити кількість випадків насильства в сім'ї, працівникам поліції разом з соціальними психологами і педагогами доцільно проводити з населенням первинну профілактику, яка має бути спрямована саме на попередження, тобто завчасну ліквідацію і відвернення умов, що провокують появу криміногенно небезпечних явищ, які можуть сприяти виникненню насильства в сім'ї.

Особливо ефективною, на нашу думку, така профілактична робота може виявитися з молоддю, зокрема, старшокласниками, курсантами, студентами, оскільки саме вона – молодь – створює нові сім'ї, а, отже, й власні сімейні традиції, переносючи в свою нову сім'ю стереотипи поведінки, що були засвоєні під час спілкування з однолітками або у батьківських сім'ях. А цей досвід і запозичені стереотипи далеко не завжди є позитивними.

Профілактична робота поліції з населенням потребує реалізації педагогічної функції і сформованості у курсантів готовності до здійснення професійної діяльності, зокрема, готовності до роботи з попередження насильства в сім'ї.

Готовність – це якість особистості, психологічною основою якої є здатність і прагнення ефективно й результативно виконувати певну діяльність. Тобто готовність передбачає сформованість системи знань, умінь і навичок, а також певних якостей особистості, а, отже, формується в процесі навчально-пізнавальної діяльності, і як результат цієї діяльності залежить від особливостей її організації [2; 3]. Виходячи з цього, ми вважаємо, що готовність до роботи з попередження насильства в сім'ї потребує сформованості у курсантів як майбутніх працівників поліції системи знань про те, що таке «насильство» взагалі і, зокрема, «насильство в сім'ї», які існують види насильства в сім'ї, які умови і фактори провокують його виникнення, а також системи знань з питань профілактики. Це передбачає формування цілого комплексу відповідних умінь щодо результативного здійснення профілактичної роботи з попередження насильства в сім'ї, а також комплексу певних якостей особистості, що сприяють підвищенню якості вказаної роботи.

Уміння і навички здійснювати первинну профілактику насильства в сім'ї доцільно формувати у курсантів соціально-психологічних факультетів в процесі проходження педагогічної практики в загальноосвітніх школах. Тут вони можуть працювати з чисельним різноманітним контингентом молоді, яка невдовзі створюватиме власні сім'ї. Саме для старшокласників, як свідчить наш досвід, питання, що стосуються поведінки в сім'ї, сімейних відносин, можливості зберегти почуття, що були до вступу в шлюб, психології сім'ї, є актуальними й активно обговорюються особливо з курсантами-практикантами, оскільки спрацьовує принцип «рівний – рівному», коли виникає більше довіри саме до курсантів, які ненабагато старші за учнів-старшокласників, ніж до вчителя. Ефективність формування у курсантів Харківського національного університету внутрішніх справ готовності до роботи з попередження насильства в сім'ї підтверджується результатами нашого дослідження [4].

Таким чином, раціональна організація навчально-пізнавальної діяльності курсантів, зокрема проходження ними педагогічної практики у

загальноосвітніх школах з метою проведення роботи з профілактики насильства в сім'ї, сприяє якісному формуванню у майбутніх офіцерів поліції професійних знань, умінь та навичок щодо роботи з попередження насильства в сім'ї, а отже, й готовності до виконання цієї роботи.

Список бібліографічних посилань

1. Про попередження насильства в сім'ї: Закон України від 15.11. 2001 № 2789-III // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2789-14> (дата звернення: 22.02.2020). Втратив чинність.
2. Рубинштейн С. Л. Проблемы общей психологии. М. : Педагогика, 1973. 424 с.
3. Тюріна В. О. Пізнавальна самостійність школярів. Харків : Основа, 1993. 144 с.
4. Тюріна В. О. Формування у майбутніх офіцерів поліції готовності до роботи з попередження насильства в сім'ї. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 27. С. 69–75.

Отримано 27.02.2020

УДК [159.9:343.54](477)

Валентина Олександрівна ТЮРІНА,

*професор кафедри соціології та психології факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ,
доктор педагогічних наук, професор;*

Тетяна Дмитрівна ВАВРЕНЮК,

*студентка факультету № 6
Харківського національного університету внутрішніх справ*

КІБЕРБУЛІНГ ЯК ФОРМА ПСИХОЛОГІЧНОГО НАСИЛЬСТВА В ПІДЛІТКОВОМУ ТА МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Показано, що однією з форм психологічного насильства в інформаційному просторі є кібербулінг. Кінцевою метою кібербулінгу є встановлення влади одного з членів соціуму над іншим, який є слабшим; визначено прийоми здійснення кібербулінгу.

На сьогодні Україна посідає четверте місце в світі за рівнем підліткової агресії, після Росії, Албанії та Білорусі. Згідно з дослідженням, проведеним UNICEF Ukraine у 2017 році, з цим явищем стикалися 67 % вітчизняних школярів. Причому 40 % з них нікому не розповідають про насильство, навіть батькам [2]. Різні види насильства поширюються у дитячому і підлітковому середовищі. Така агресивна поведінка дітей один до одного, яка принижує, залякує і часто супроводжується фізичним